

Vydává federální ministerstvo financí ve spolupráci se Státní bankou československou a Federálním cenovým úřadem

© SNTL — nakladatelství technické literatury, n. p., Spálená 51, Praha 1

Adresa redakce:

Krakovská 8, 113 02 Praha 1, Nové Město

Telefon: 26 43 51—8

meziměstské hovory: 26 43 07

Vedoucí redaktor:

Ing. Ivan Kočárník, CSc.

Издает Федеральное министерство финансов, в сотрудничестве с Государственным банком Чехословакии и Федеральным управлением цен

© С НТЛ — издательство технической литературы, н. п., Спалена ул. № 51, Чехословакия

Редакция: Краковска ул. № 8, 113 02 Прага 1, ЧССР

Главный редактор:

Иван Кочарник

OBSAH

Ing. V. KLAUS, CSc.: Finanční politika na počátku radikální reformy 73
 Ing. Z. ČINČERA: Úkoly měnového plánu na rok 1990 a jejich zajišťování v nových podmínkách 78

Ekonomická reforma

Ing. M. HRNČÍŘ, DrSc.: Směry realizace ekonomické reformy 86

Diskuse

Ing. H. KYSILKA, CSc.: K některým otázkám dalšího postupu k racionální cenové soustavě 94

Poznámky a zkušenosti

Dr. H. MARKOVÁ, CSc.: Změny v právní úpravě některých příjmů rozpočtů národních výborů 111

Finance a úvěr v zahraničí

Doc. dr. G. W. KOŁODKO: Některé problémy stabilizačních opatření v Polsku 114
 Ing. J. FÁREK, CSc.: Mezinárodní měnový fond v soudobém světovém hospodářství a důvody pro vstup Československa 125
 Ing. J. MARKOVÁ, CSc.: K daňové reformě v USA 139

СОДЕРЖАНИЕ

В. КЛАУС: Финансовая политика в начале радикальной реформы 73
 З. ЧИНЧЕРА: Задачи валютного плана на 1990 год и их обеспечение в новых условиях 78

Экономическая реформа

М. ГРНЧИРЖ: Направления реализации экономической реформы 86

Дискуссия

Х. КИСИЛКА: К некоторым вопросам дальнейшего подхода к национальной системе цен 94

Заметки и обмен опытом

Г. МАРКОВА: Изменения в юридическом урегулировании некоторых доходов бюджетов национальных комитетов 111

Финансы и кредит за рубежом

Г. В. КОЛОДКО: Некоторые проблемы стабилизационных мероприятий в Польше 114
 И. ФАРЕК: Международный Валютный фонд в современном мировом хозяйстве и доводы для вступления Чехословакии 125
 И. МАРКОВА: К налоговой реформе в США 139

REDAKČNÍ RADA: ing. Belo Bosák, CSc., ing. Arnošt Culík, ing. Miroslav Filip, ing. Miroslav Hrnčif, CSc., ing. Milan Jurčeka, CSc., ing. Ivan Kočárník, CSc., ing. František Krejča, ing. Vratislav Kulhánek, ing. Hugo Kysilka, CSc., prof. ing. Vladimír Kyzlink, DrSc., ing. Kamil Mikulič, CSc., ing. Oldřich Nepraš, ing. Michal Oláh, CSc., prof. ing. Jiří Petřivalský, DrSc., ing. Ivan Svitek, ing. Lubomír Šedra, ing. Stanislav Šourek (předseda), ing. Marián Tkáč, CSc., ing. Vladimír Valach, ing. Anton Vavro, CSc., ing. Jan Velek, doc. ing. Karol Vlachynský, CSc., ing. Jan Vrba, ing. Jaromír Zahradník

Úkoly měnového plánu na rok 1990 a jejich zajišťování v nových podmínkách

Ing. Zdeněk ČINČERA

V měnovém plánu na rok 1990 jsou vyjádřeny hlavní cíle a úkoly Státní banky československé jako ústřední banky státu v oblasti měnového vývoje. Vycházejí ze záměrů bankovní měnové politiky, orientované na postupnou obnovu měnově rovnovážného vývoje čs. ekonomiky.

Východiska měnového plánu

Východiskem pro vypracování měnového plánu na rok 1990 byly analýzy vývoje a současného stavu naší ekonomiky, které vypracovala v poslední době nejen Státní banka československá, ale i ostatní průřezové orgány a teoretická pracoviště, vysoké školy a výzkumné ústavy.

V těchto analýzách se shodně konstatuje nerovnovážený stav čs. ekonomiky. Globální nerovnováha se projevuje zejména narůstajícím předstihem poptávky před nabídkou, zvětšováním disproporcí mezi dosavadní strukturou nabídky zboží a služeb a strukturou poptávky ve všech oblastech. Nerovnovážné tendence jsou patrné ve vztazích k zahraničí i ve vnitřní ekonomice, projevují se na trhu spotřebního zboží a služeb, v oblasti výrobní spotřeby i investiční výstavby. Ovlivněny jsou finanční a měnové vztahy. Opatření přijímaná ke snížení investic a využití takto získaných zdrojů v oblasti spotřeby nelze považovat za trvalé řešení z hlediska rizik pro budoucí ekonomický růst. Trvalé pokračování nerovnovážného vývoje se nemůže v žádné zemi obejít bez inflačních důsledků, ať už v otevřené, nebo skryté poloze.

Současný stav naší ekonomiky je důsledkem převažujících dlouhodobě působících a přetrvávajících negativních tendencí. Nedaří se urychlit přechod na intenzivní typ rozvoje ekonomiky, její výkonnost je stále nízká. Nedochozí k žádoucímu urychlení vědeckotechnického rozvoje, trvá vysoká míra akumulace do zásob a investic, aniž by se projevila v rychlém růstu efektivnosti. Pokračují tlaky na vyšší užití zdrojů, než umožňuje jejich tvorba.

Z měnového hlediska negativně a mnohdy i protichůdně působí zejména následující tendence:

– zpomaluje se průměrné roční tempo růstu vytvořeného národního důchodu a jemu neodpovídá zpomalování tempa užití národního důchodu. Neplní se plánované úkoly v tvorbě zdrojů, od nichž jsou odvozovány plánované proporce a dynamika akumulace a spotřeby. V prvních třech letech 8. pětiletky vzrostl vytvořený hrubý národní důchod o 8,2 %. Vnitřní užití, které se odvíjelo od záměrů pětiletky, vzrostlo o 10,5 %. Tuto tendenci výrazněji neovlivní ani výsledek roku 1989;

– vysoké je užití vnitřních zdrojů do zahraničí. Zčásti je zcela nenávratné v důsledku trvalého zhoršování směnných relací, které představuje v dlouhodobém průměru ztrátu 8 mld. Kčs ročně. Dlouhodobou nebo i problematickou návratnost vykazuje dočasné zmrazení části vytvořených zdrojů ve vývozních pohledávkách, které se projevuje v růstu aktivního salda devizové pozice. Ve vztahu k socialistickým zemím se na růstu aktiva podílí mimo jiné účast na vybraných integračních akcích (VIA) v SSSR. Ve vztahu k nesocialistickým zemím rostou pohledávky po splatnosti v rozvojových zemích;

– v oblasti hospodaření státu byl v 8. pětiletce státní rozpočet vyrovnaný, k zajištění jeho vyrovnanosti však byly některé potřeby hrazeny ze zdrojů vytvořených v minulých letech. Finanční napětí ve státním rozpočtu se při klesající efektivnosti národního hospodářství řešilo zejména omezováním jeho výdajů na financování výrobní sféry, což vytvářelo tlak na poskytování bankovních úvěrů. Uvolněný prostor byl využit pro růst výdajů rozpočtu do nevýrobní sféry. Současně se v některých oblastech (zdravotnictví, bytový a domovní fond, ekologie) nahromadila řada problémů;

– plánovaná tempa růstu peněžních příjmů obyvatelstva byla sice dodržena, avšak při nižší tvorbě zdrojů nenacházelo obyvatelstvo na vnitřním trhu takové fondy zboží, které by uspokojily jeho požadavky i ve struktuře. Snížil se podíl mezd na peněžních příjmech obyvatelstva; tím se snížil stimulační prostor pro působení mezd a oslabil se závislost životní úrovně na pracovní aktivitě a jejích výsledcích. Tato skutečnost spolu se snahou obyvatelstva o zvýšenou realizaci peněžních prostředků vede při nedostatkovosti na trhu zboží a služeb k rozvoji šedé a černé ekonomiky;

– s rozvojem pasivního turistického ruchu a snahou nahrazovat nedostatek zboží na vnitřním trhu předměty z dovozu se poslední době výrazný trend k vyššímu držení deviz a obstarávání valut za koruny na černém trhu. Zvýšená poptávka po valutách vede k růstu černého kursu čs. koruny k volným měnám, což snižuje vnější kupní sílu čs. koruny;

– omezení dynamiky úvěrů poskytovaných organizacím v 8. pětiletce přineslo v existujícím ekonomickém prostředí snížení poptávky jen zčásti. V prostředí, kde hodnotové vztahy a nástroje neměly zatím podstatnou roli při rozhodování podniků, se restriktivní úvěrová politika projevila v rostoucí nerovnováze finanční situace podniků. Omezování úvěrové nabídky v čs. podmínkách sice přispělo k vyššímu finančnímu uvědomění podniků, dosud však převažují tradiční přístupy. Souviselo to s nedůvěrou k dlouhodobosti a důslednosti vyhlášené politiky centra včetně banky, dále s malým manévrovacím prostorem pro finanční konsolidaci vzhledem k stále silné roli hmotného plánu a konečně i s malým donucením, resp. ohrožením těch podniků, které jsou ve špatné finanční situaci;

– celkový objem úvěrů poskytovaných organizacím od roku 1986 zvyšují úvěry poskytované na financování vybraných integračních akcí (VIA) v SSSR. Ty ve formě vyplácených důchodů (mezd) představují další zvýšení poptávky na vnitřním trhu, jejíž uspokojení je o to náročnější, že se realizuje ve značné míře přes tuzexový obchodní okruh.

V roce 1989 se přes pokračující negativní tendence projevily ve vývoji ekonomiky dílčí pozitivní prvky. Pozitiva lze spatřovat v náznacích počátků žádoucích strukturálních změn, zvýšení dynamiky a efektivnosti vývozu do nesocialistických zemí a urychlení inkasa, zklidnění situace na vnitřním trhu i v částečném snížení objemu rozestavěných staveb. Souhrnně se předpokládá zrychlení tvorby národního důchodu proti státnímu plánu. Pozitiva však nejsou natolik výrazná, aby vyrovnala předchozí výpadky, a nelze je proto přeceňovat.

Měnová politika Státní banky československé uplatňovaná v 8. pětiletce sleduje posílení měnové rovnováhy především zpříšňováním přístupu podnikové

sféry k úvěrům při současné podpoře efektivních podnikatelských záměrů a opatření k obnově finanční rovnováhy organizací, která se v letech 1988 a 1989 realizovala především prostřednictvím konsolidačních programů. Podporuje také opatření k stabilizaci vnitřního trhu a zvýšení zainteresovanosti organizací na devizovém inkasu. Význam uplatňování této politiky se zvyšuje urychlením ekonomické reformy od roku 1990.

Dynamika úvěrů a půjček poskytovaných do vnitřní ekonomiky v průběhu celé pětiletky je nižší jak ve srovnání s minulou pětiletkou, tak ve srovnání s měnovým výhledem na roky 1986–1990 a je také zhruba o 1,5 procentního bodu nižší než dynamika tvorby hrubého národního důchodu. Vývoj průměrných stavů úvěrů a půjček (bez úvěrů na vybrané integrační akce majících specifický charakter) v jednotlivých letech 8. pětiletky ukazují údaje v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1

ukazatel	průměrný stav v r. 1985 [mld. Kčs]	meziroční indexy [%]			
		skutečnost			očekávaná skutečnost 1989
		1986	1987	1988	
úvěry podnikům, bez VIA	504,6	102,9	101,3	100,5	100,8 ^a
půjčky občanům	36,5	103,2	102,6	109,9	104,3
úvěry a půjčky (bez VIA) celkem	541,1	102,9	101,4	101,1	101,1 ^a

^a Po vyloučení mimořádných splátek úvěrů z prostředků státního rozpočtu. Ve skutečnosti je vykazován meziroční pokles.

Ve své činnosti uplatnila Státní banka čs. v roce 1989 v předstihu některé prvky hospodářského mechanismu na bankovní měnovém úseku. Ty především zpružnily a racionalizovaly úvěrové postupy při současném zvýraznění principu reálné návratnosti úvěrů, aktivizovaly depozitní politiku, vedly k uplatnění normativního řízení v oblasti devizových vztahů apod. Výsledky plnění úkolů měnového plánu na rok 1989 charakterizují následující skutečnosti:

– celková tvorba zdrojů měnového plánu přibližně odpovídá plánovaným předpokladům, neboť snížení míry úspor obyvatelstva je kompenzováno zejména nadplánovými vklady organizací;

– očekává se výrazně nižší použití vytvořených zdrojů do zahraničí oproti roku 1988 v souladu se záměry plánu. Přes zlepšení proti roku 1988 však i nadále pokračuje nežádoucí růst aktiva v socialistických zemích, zejména v SSSR;

– použití zdrojů do vnitřní ekonomiky na úvěry podnikům a půjčky občanům bylo loni nižší jak proti plánu, tak proti průměru minulých let. Celkové stavy úvěrů poskytovaných podnikům byly ke konci loňského roku absolutně nižší proti výchozímu stavu k 1. 1. 1989 o více než 10 mld. Kčs a přiblížily by se skutečnosti roku 1987. I po vyloučení vlivu mimořádných splátek úvěrů realizovaných v souvislosti s vybavením obchodních organizací obrátovými fondy z prostředků státního rozpočtu nebyl překračován plánovaný rozsah úvěrů. Průměrné stavy úvěrů, které jsou závazným úkolem, se při srovnatelném počtu pohybovaly pod úrovní roku 1988 a přes očekávané zvýšení v závěru roku se celoročně dosáhla proti plánu jejich úspora. V půjčkách občanům se projevují omezující opatření přijatá ke zlepšení situace na vnitřním trhu;

– pozitivní je, že při menším rozsahu používaných úvěrů se snížila platební neschopnost organizací. Do konce září 1989 poklesla platební neschopnost proti

počátku roku o 10 mld. Kčs a ve 4. čtvrtletí se ještě snížila až na zhruba 6 mld. Kčs ke konci roku 1989. Snížení platební neschopnosti však není převážně důsledkem snížení potřeb — např. zásoby u státních hospodářských organizací ústředně řízených jsou stále proti záměrům vyšší o 16 mld. Kčs. Ve zlepšení finanční situace organizací se projevuje vyšší rozsah vlastních zdrojů, které má podniková sféra k dispozici ke krytí svých potřeb. K tomu přispělo i omezení v zahajovaných investičních stavbách; podniky mohly uvolněné finanční prostředky dočasně využívat i v oblasti provozu;

— nižší růst vkladů obyvatelstva souvisí s omezením dynamiky jeho příjmů a se situací na vnitřním trhu. Tendenci ke zvýšené realizaci úspor se zčásti podařilo eliminovat, strukturální nedostatky na vnitřním trhu však přetrvávají.

Charakteristika měnového plánu na rok 1990

Měnový plán na rok 1990 vychází ze základních záměrů bankovní měnové politiky od roku 1990, jejímž cílem je působení na:

- zabezpečování stability vnější a vnitřní reálné kupní síly čs. koruny,
- vytváření žádoucí úrovně vnitřní a vnější měnové rovnováhy s přihlédnutím k danému stavu a možnostem čs. ekonomiky,
- vytváření podmínek pro plné uplatnění všech funkcí peněz v národním hospodářství.

Měnový plán na rok 1990 navazuje na program obnovy ekonomické rovnováhy. Je zpracován v souladu se zákonem o Státní bance československé a devizovým zákonem a vychází z podmínek členité bankovní soustavy v návaznosti na zákon o bankách a spořitelnách. Bere v úvahu uplatnění ekonomické reformy v roce 1990 v původně uvažovaném rozsahu. Jeho předpoklady, například v rozsahu kursových změn, pohybu vnitřní kupní síly Kčs, event. dynamice úvěrů apod. bude ještě nutné přehodnotit v souvislosti s různějším postupem reformy. Systém fungování bankovníctví, jeho cíle a způsob zajišťování záměrů bankovní politiky však již korespondují s uvažovaným rozvinutým tržním mechanismem řízení ekonomiky.

Základní proporce zdrojů a potřeb měnového plánu na rok 1990 vycházejí z následujících záměrů:

Prostředky obyvatelstva

Předpokládá se pokračování tendence k nižší míře úspor. Měnový plán počítá s přírůstkem vkladů obyvatelstva a oběživa ve výši 15,0 mld. Kčs. Pokud jde o přírůstek vkladů, počítalo se zhruba se stejnou úrovní, jako byla očekávaná skutečnost v roce 1989. Stav oběživa by měl ke konci roku 1990 dosáhnout 67,5 mld. Kčs, z toho budou cca 4 mld. Kčs v pokladnách organizací.

Plánovaná míra úspor obyvatelstva ve výši 3,1 % je na úrovni očekávané v roce 1989. Výraznější pokles proti předcházejícím letům vyplývá ze záměru udržet dosažené tempo růstu realizace peněžních příjmů, u nichž se předpokládá účinná regulace. Plánovaná míra úspor vyjadřuje zároveň požadavek na nutný rozsah zabezpečení zboží a služeb pro bezporuchovou realizaci peněžních příjmů. Celkové peněžní rezervy obyvatelstva mají koncem roku 1990 dosáhnout 357,7 mld. Kčs, celkový kupní fond zboží a služeb 376,8 mld. Kčs.

Prostředky podniků a organizací

Měnový plán počítá s vlivem aktivní depozitní politiky, kdy organizace s přebytkem zdrojů budou vytvářet termínované vklady. Tento přírůstek vkladů bu-

de však kompenzován očekávaným použitím části vkladů vytvořených v roce 1989. Zejména netermínované vklady z roku 1989 použije podniková sféra v určitém rozsahu ke krytí svých potřeb včetně potřeb neprofinancovaných z různých důvodů v roce 1989. Je nutné předpokládat, že v podnikové sféře vzniknou v důsledku zavádění nového hospodářského mechanismu další dodatečné potřeby, např. k zabezpečení změn ve výrobních programech apod., které úroveň vkladů rovněž ovlivní.

Prostředky státu

Měnový plán vychází z vyrovnanosti běžného hospodaření státního rozpočtu. To v nových podmínkách představuje mimořádně náročný úkol. Je totiž nezbytné překonat napětí mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu, které se projevovalo již v předcházejících letech, a dále vzít v úvahu nové principy hospodaření podniků a organizací, které budou znamenat omezení redistribuce zdrojů přes státní rozpočet a v oblasti odvodů představují snížení příjmů státního rozpočtu.

Devizově-měnové vztahy

Měnový plán reaguje na negativní důsledky vysokého odlivu zdrojů do zahraničí v předcházejících letech a zakládá stabilizaci dosažené úrovně devizové pozice ČSSR v obou měnových oblastech. Ve vztahu k socialistickým zemím to znamená zastavení nárůstu československých devizových aktiv, které se však neobejde bez celkového snížení dynamiky vzájemné obchodní výměny, zejména s SSSR.

Udržení vyrovnanosti devizové pozice ČSSR v měnách nesocialistických států klade vysoké nároky na zajištění pohotových inkasních zdrojů k pokrytí rostoucích požadavků chozrasčotní sféry na dovozy. Zakládá se politika omezení nárůstu dlouhodobých pohledávek zejména z vládních úvěrů. Předpokládá se využití střednědobých zahraničních úvěrů především pro financování devizově návratných dovozů strojů a zařízení. Pozornost bude nutné věnovat podnikům se zahraniční majetkovou účastí, jejichž rozsáhlé investiční záměry spojené s čerpáním úvěrů představují požadavek zvýšení zadluženosti ČSSR.

Úvěry do vnitřní ekonomiky

Měnový plán předpokládá, že dynamika úvěrů poskytovaných do vnitřní ekonomiky organizacím a obyvatelstvu bude proti plánované dynamice tvorby národního důchodu nižší. Návrh plánu počítal s dynamikou úvěrů organizacím a půjček občanům bez úvěrů na vybrané integrační akce, jež mají zvláštní charakter, ve výši 101,5 % (včetně úvěrů na vybrané integrační akce 102,0 %), tj. o 1,0 (resp. o 0,5) procentního bodu méně, než se plánuje růst národního důchodu. V porovnání s měnovým výhledem na roky 1986 – 1990 je navrhovaný přírůstek úvěrů a půjček do vnitřní ekonomiky nižší o 8,8 mld. Kčs – viz *tabulku č. 2*.

V zájmu upevňování peněžní rovnováhy a protiinflačního zaměření bankovní měnové politiky je požadováno dosáhnout ve skutečnosti přírůstek úvěrů a půjček ještě nižší.

a) Provozní úvěry

Přírůstek provozních úvěrů ve výši 3,4 mld. Kčs (bez úvěrů na VIA) a 6,5 mld. Kčs (včetně úvěrů na VIA) vychází z těchto předpokladů:

— ve vazbě na princip samofinancování se oproti minulým letům počítá s nižší úvěrovou potřebou;

přírůstek úvěrů a půjček	měnový plán 1990	měnový výhled 1990	rozdíl plánu a výhledu
úvěry podnikové sféře (bez úvěrů na VIA)	+ 5,8	+16,0	-10,2
půjčky obyvatelstvu	+ 2,6	+ 2,0	+ 0,6
zvláštní úvěry na VIA	+ 3,1	+ 2,3	+ 0,8
úvěry a půjčky celkem	+11,5	+20,3	- 8,8

– všechny plánované úvěry budou poskytovány na návratném principu; nepočítá se se zvýšením v minulosti poskytnutých úvěrů na trvale se obracející zásoby, ale naopak s jejich dobrovolným splácením u podniků, které budou mít dostatek vlastních zdrojů a budou usilovat o snížení úrokových nákladů;

– zvýšení úvěrů ke krytí prací na vybraných integračních akcích navazuje na plánované termíny dokončování objektů a plánovaný rozsah prací.

Nové úvěry budou poskytovány na potřeby, u nichž je ověřena návratnost, s tím, že jejich celkový objem v zásadě nepřesáhne výši realizovaných splátek. Navíc se plánuje zvýšení stavů úvěrů k úvěrování dalších potřeb, které by mohly urychlit obnovu ekonomické rovnováhy, tj.:

- na doplnění zásob ve vnitřním obchodě v žádoucím sortimentu + 1,0 mld. Kčs
- pro potřeby agrokomplexu, zejména na zvýšení potravinářské produkce + 1,2 mld. Kčs
- na rozvoj služeb obyvatelstvu a turistiky + 1,8 mld. Kčs
- na přírůstek vývozního zboží u OZO + 0,4 mld. Kčs

Ve vazbě na uvedené záměry vývoje provozních úvěrů se předpokládá relativně nízký přírůstek zásob (bez nevyfakturovaných prací a dodávek a zařízení staveniště). Předpokladaný nárůst těchto zásob o 8 mld. Kčs bere v úvahu, že organizace si mohou vytvářet zásoby jen podle svých finančních možností a že u některých organizací — zejména v resortu FMHSE — nebudou ke konci roku 1989 plně profinancovány stavy zásob a podniky budou nuceny na ně použít zdroje vytvořené v roce 1990.

b) Investiční úvěry

Plánovaný vývoj investičních úvěrů respektuje vztahy vyplývající z dříve uzavřených úvěrových smluv. Nové úvěry budou poskytovány jen bonitním investorům a přednostně na efektivní a rychle návratné akce. Počítá se s úvěrovou podporou akcí realizovaných na devizové úvěry. Zvyšuje se úvěrová účast na opatřeních směřujících k obnově ekonomické rovnováhy.

Plánované zvýšení investičních a inovačních úvěrů v částce 2,4 mld. Kčs má být plně použito na podporu žádoucích strukturálních změn a inovací uskutečňovaných v rámci podnikatelské aktivity a iniciativy podniků. Tyto potřeby však budou přednostně úvěrovány i v rámci ostatních nově poskytovaných úvěrů.

Kromě toho měnový plán zahrnuje rezervu (nepoužité úvěrové zdroje), které by bylo možné použít rovněž na podporu žádoucích strukturálních změn a vědeckotechnického rozvoje, včetně úvěrování opatření k doplnění potřebného zboží na vnitřním trhu, zvýšení efektivních vývozů s rychlým inkasem, návratné ekologické stavby a další společenské priority. Použití této rezervy je vázáno

na příznivou situaci v tvorbě zdrojů měnového plánu, zejména při případném urychlení dynamiky vytvořeného národního důchodu.

c) Půjčky občanům

Měnový plán předpokládá zvýšení zadluženosti obyvatelstva o 2,6 mld. Kčs. Tento přírůstek souvisí s růstem čerpání sociálních půjček o cca 2 mld. Kčs a s celkovým očekávaným nárůstem úroků z půjček ve výši 1,6 mld. Kčs. Poskytování nových osobních půjček a půjček na zboží v průběhu roku 1990 bude nadále regulováno a musí vycházet ze situace na vnitřním trhu — viz *tabulku* č. 3.

Koncem roku 1990 dosáhnou půjčky občanům 48,9 mld. Kčs, což představuje necelých 17 % vkladů obyvatelstva.

Tabulka č. 3

v mld. Kčs

	očekávaný stav půjček 1989	čerpání včetně úroků	splátky	změna stavu
sociální půjčky	36,3	7,3	5,2	+2,1
ostatní půjčky	10,0	8,0	7,5	+0,5
celkem	46,3	15,3	12,7	+2,6

Způsob zabezpečení úkolů měnového plánu

Měnový plán na rok 1990 celkově přispívá k zmírnění disproporcí mezi nabídkou a poptávkou ve sféře podniků i obyvatelstva, a má tedy protiinflační zaměření. Je v souladu s bankovní měnovou politikou od 1. ledna 1990, která je po schválení vládou závaznou direktivou pro Státní banku československou. Cíle bankovní měnové politiky jsou dlouhodobé a v roce 1990 jde o vytváření předpokladů k jejich naplnění. Orientují na postupnou obnovu zboží-peněžní rovnováhy a vytváření podmínek pro postupný přechod ke směnitélosti čs. koruny.

K prosazení záměrů a cílů bankovní měnové politiky a k zabezpečení úkolů měnového plánu na rok 1990 bude Státní banka československá v nových podmínkách členité bankovní soustavy používat nástroje a metody, které vycházejí ze zásad reformy hospodářského mechanismu a jsou koncipovány v souladu se zákonem o Státní bance československé, zákonem o bankách a spořitelnách a devizových zákonem. Jde v zásadě o ekonomické nástroje, které lze jen ve výjimečných případech doplnit nástroji přímými, zejména v případě malé účinnosti ekonomických nástrojů.

Státní banka československá stanoví pravidla řízení úvěrové a devizové činnosti bank a spořitelen ve formě závazných výstupů měnového plánu vůči těmto bankám a spořitelnám. Tato pravidla jsou zpracována tak, aby jejich prostřednictvím Státní banka československá ovlivňovala depozitní a úvěrovou činnost bank a spořitelen, a tím zprostředkovatně regulovala celkové množství peněz v ekonomice v návaznosti na vývoj ekonomiky.

V roce 1990 je činnost bank a spořitelen usměrňována především pravidly likvidity, jež určují závazný vztah vlastních prostředků bank a spořitelen k celkovému objemu aktiv, vazbu střednědobých a dlouhodobých úvěrů k střednědobým a dlouhodobým úvěrovým zdrojům, limity čerpání střednědobých devizových zdrojů ze zahraničí a vazbu krátkodobých devizových aktiv a devizo-

vých pasív. Dále byla stanovena pravidla povinného ukládání minimálních rezerv u SBČS a výše a podmínky čerpání úvěrů od SBČS, resp. podmínky ukládání prostředků bank a spořitelen u SBČS.

Vzhledem k nestejnému charakteru, rozsahu činnosti, úrovni a struktuře zdrojů a potřeb, zejména úrovni vlastních prostředků jednotlivých bank a spořitelen ve vztahu k celkovému objemu aktiv, nelze již od 1. 1. 1990 uplatňovat závazná pravidla jednotným způsobem vůči všem bankám a spořitelnám. Proto se pro rok 1990 uplatňují některá pravidla diferencovaně, zejména usměrňování objemu aktiv poměrem odvozeným od vlastních prostředků, a způsob přerozdělování úvěrových zdrojů prostřednictvím tzv. redistribučního úvěru.

Od roku 1991 se počítá s upřesňováním pravidel v návaznosti na vývoj a strukturu zdrojů v jednotlivých bankách a spořitelnách tak, aby postupně docházelo k jejich sjednocení. V nových podmínkách bude nutné již během roku 1990 systém pravidel a jejich výši upřesňovat i podle rychlosti rozvíjení peněžního a finančního trhu.

Nástroje používané SBČS jsou operativního charakteru; proto v rámci usměrňování ekonomiky jimi SBČS pružně operuje a reaguje na vývoj peněžní situace. Přitom však nelze počítat s tím, že všechny uplatněné nástroje v systému nedostatečně rozvinutých hodnotových vztahů okamžitě dostatečně účinně ovlivní chování a činnost bank.

K ovlivnění ekonomického a měnového vývoje SBČS pružně stanoví a vyhledává úroveň dalších nástrojů, zejména odchylky od tzv. diskontní sazby (stanovující horní hranice úroků z úvěrů poskytovaných bankami a spořitelny právníckým osobám a spodní hranice úroků z depozit přijímaných bankami a spořitelny od právníckých osob), maximální lhůty splatnosti úvěrů, výši kursu, zásady zavádění a rozšiřování devizového trhu prostřednictvím devizových aukcí a usměrňování peněžního trhu apod.

Na základě závazných výstupů měnového plánu, bankovní měnové politiky a úrovně nástrojů sestavují banky a spořitelny své úvěrové plány a plány hospodářského a sociálního rozvoje. V souladu s cíli státní hospodářské politiky a bankovní měnové politiky se banky a spořitelny ve své činnosti zaměří především na úvěrovou podporu a rozvoj podnikatelské činnosti, efektivních směrů rozvoje ekonomiky v souladu s principy návratnosti poskytovaných úvěrů a jejich chozrasčotního postavení a v neposlední řadě na podporu spořivosti obyvatelstva a vytváření podmínek pro efektivní použití peněžních příjmů obyvatelstva.